

Sygn. akt

POSTANOWIENIE

Dnia 20 grudnia 2016 r.

Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie II Wydział Cywilny
w składzie:

Przewodniczący SSR Artur Grajewski

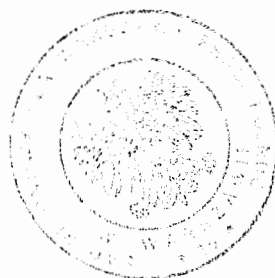
Protokolant Radosław Zadrozny

po rozpoznaniu w dniu grudnia 2016 r. w Warszawie na rozprawie
sprawy z powództwa R D

przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Aresztu Śledczego W
postanawia:

na podstawie art. 193 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 ze zm.) i art. 4 ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 1157) zwrócić się do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym co do zgodności art. 125 § 1 ustawy uchwalonej przez Sejm RP z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 1997 r. nr 90 poz. 557 ze zm.) z:

- art. 64 ust. 1 i 3 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 ze zm.),
- art. 1 Protokołu dodatkowego podpisanego w Paryżu 20 marca 1952 r. do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności podpisanej w Rzymie 4 listopada 1950 r.

originals właściwy podpis
zgodność

PROTOKOLANT SĄDOWY-STĄŻYSTA

Majałalena Wąsowska

UZASADNIENIE PYTANIA PRAWNEGO

Powód R. D skierował przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Dyrektora Aresztu Śledczego W pozew o zapłatę kwoty zł. Powód przebywał w Areszcie Śledczym W jako osoba pozbawiona wolności w okresie od 04.2012 r. do 04.2016 r. W dniu 09.2012 r. został skierowany do wykonywania nieodpłatnej pracy na rzecz jednostki penitencjarnej w trybie art. 123a k.k.w. Następnie w dniu 03.2013 r. został skierowany do pracy wykonywanej za wynagrodzeniem. Od jego wynagrodzenia zgodnie z art. 125 § 1 k.k.w. każdorazowo odprowadzano 10% na cele Funduszu określone w art. 43 k.k.w. oraz 25% na cele Funduszu Aktywizacji Zawodowej Skazanych oraz Rozwoju Przywieziennych Zakładów Pracy, utworzonego na podstawie art. 6a ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o zatrudnianiu osób pozbawionych wolności (Dz. U. Nr 123, poz. 777, z późn. zm.). Powodowało to, że jego miesięczne wynagrodzenie nie osiągało w rzeczywistości kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę, gwarantowanego art. 123 § 2 k.k.w. Powód dochodzi zatem różnicy między minimalnym wynagrodzeniem (należnym) a faktycznie mu wypłaconym. Wskazywał również ogólnie na sprzeczność norm k.k.w. z Konstytucją w zakresie, w jakim go takiego wynagrodzenia pozbawiają.

W pierwszej kolejności trzeba mieć na uwadze, że to właśnie Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 23 lutego 2010 r. sygn. P 20/09, OTK-A 2010/2/13 zwrócił uwagę na konieczność ochrony wynagrodzenia osób pozbawionych wolności przynajmniej w zakresie minimalnego wynagrodzenia za pracę, o którym mowa w ustawie z 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. z 2015 r., poz. 2008 t.j.).

Jako wzorce kontroli Wysokiego Trybunału, Sąd przyjął art. 64 ust. 1 i 3 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP i art. 1 Protokołu dodatkowego podpisanego w Paryżu 20 marca 1952 r. do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności podpisanej w Rzymie 4 listopada 1950 r. Wskazane jako pierwsze normy konstytucyjne stanowią, że *Każdy ma prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia. Własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności. Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym*

państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw. Normy konwencyjne stanowią, że Każda osoba fizyczna i prawna ma prawo do poszanowania swego mienia. Nikt nie może być pozbawiony swojej własności, chyba że w interesie publicznym i na warunkach przewidzianych przez ustawę oraz zgodnie z podstawowymi zasadami prawa międzynarodowego.

W świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, art. 64 ust. 1 Konstytucji stanowi podstawę publicznego prawa podmiotowego, którego treścią jest gwarantowana konstytucyjnie wolność nabywania mienia, jego zachowania oraz dysponowania nim (por. wyrok z 31 stycznia 2001 r., sygn. P 4/99, OTK ZU nr 1/2001, poz. 5).

Adresatem obowiązków wynikających z prawa własności i innych praw majątkowych, gwarantowanych w art. 64 Konstytucji, są władze publiczne (por. L. Garlicki, uwagi do art. 64, [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, red. L. Garlicki, t. III, Warszawa 2003, s. 14). Jak stwierdza Trybunał, *Podstawową treścią art. 64 ust. 1 jest wyrażenie prawa «każdego» do własności, innych praw majątkowych i prawa dziedziczenia, w tym zakresie przepis ten stanowi rozwinięcie i uszczegółowienie ogólnej zasady ochrony własności, wyrażonej w art. 21 ust. 1. (...) Na ustawodawcy zwykłym spoczywa tym samym nie tylko obowiązek pozytywny ustanowienia przepisów i procedur udzielających ochrony prawnej prawom majątkowym, ale także obowiązek negatywny powstrzymania się od przyjmowania regulacji, które owe prawa mogłyby pozbawiać ochrony prawnej lub też ochronę tę ograniczać* (por. wyrok TK z 13 kwietnia 1999 r., sygn. K 36/98). Artykuł 64 ust. 3 Konstytucji określa przesłanki i granice dopuszczalnego ograniczania prawa własności (por. wyrok TK z 13 kwietnia 1999 r., sygn. K 36/98; L. Garlicki, op.cit., s. 6, 18-22). Wskazany przepis pełni, zdaniem Trybunału Konstytucyjnego, podwójną rolę. Po pierwsze, stanowi jednoznaczną i wyraźną konstytucyjną podstawę wprowadzania ograniczeń prawa własności. Po drugie, zawarte w nim przesłanki dopuszczalności ograniczenia własności stanowią formalne i materialne kryterium kontroli dokonanych przez prawodawcę ograniczeń (por. wyroki TK z: 12 stycznia 1999 r., sygn. P 2/98, OTK ZU nr 1/1999, poz. 2; 11 maja 1999 r., sygn. K 13/98, OTK ZU nr 4/1999, poz. 74; 12 stycznia 2000 r., sygn. P 11/98, OTK ZU nr 1/2000, poz. 3).

Ustanowiona zaś w art. 31 ust. 3 Konstytucji zasada proporcjonalności była wielokrotnie przedmiotem rozważań Trybunału (por. np. wyroki z: 11 kwietnia 2000

r., sygn. K 15/98, OTK ZU nr 3/2000, poz. 86; 10 czerwca 2008 r., sygn. SK 17/07, OTK ZU nr 5/A/2008, poz. 78; 10 lipca 2007 r., sygn. SK 50/06). Trybunał sformułował w nich, na podstawie tego postanowienia Konstytucji, następujący test proporcjonalności ograniczeń konstytucyjnych praw i wolności: 1) czy wprowadzająca ograniczenie regulacja prawna ma uzasadnienie w potrzebie ochrony innej wartości konstytucyjnej, spośród wymienionych w art. 31 ust. 3 Konstytucji? 2) czy regulacja ta może doprowadzić do realizacji zamierzonego przez ustawodawcę celu? 3) czy jest ona konieczna dla wartości konstytucyjnych, które ma chronić? 4) czy efekty tej regulacji są proporcjonalne do ciężarów nakładanych przez nią na jednostki?

Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu przytaczanego orzeczenia z 23 lutego 2010 r. istotne znaczenie w kontekście wynagrodzeń należnych osadzonemu, mają również międzynarodowe standardy dotyczące traktowania więźniów - w szczególności Europejskie Reguły Więzienne przyjęte w 2006 r. przez Komitet Rady Ministrów Rady Europy (zob. rekomendacja Rec (2006)2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich w sprawie Europejskich Reguł Więziennych) oraz Wzorcowe Reguły Minimalne Postępowania z Więźniami przyjęte w 1955 r. przez I Kongres Narodów Zjednoczonych w sprawie zapobiegania przestępczości i postępowania ze sprawcami przestępstw i zaaprobowane przez Radę Gospodarczą i Społeczną (zob. rezolucja 663C (XXIV) z dnia 31 lipca 1957 r. oraz 2076 (LXII) z 13 maja 1977 r.; tłumaczenie polskie Wzorcowe Reguły Minimum ONZ Traktowania Więźniów, Archiwum Kryminologii 1990, t. 16, s. 277-300). W świetle Wzorcowych reguł minimalnych ONZ więźniowie otrzymują za swoją pracę sprawiedliwe wynagrodzenie (reg. 76.1). Więźniowie uprawnieni są do wydawania co najmniej części swoich zarobków na zakup dozwolonych artykułów użytku osobistego oraz do wysyłania części tych zarobków własnej rodzinie (reg. 76.2). Część zarobków powinna być oszczędzana przez administrację więzienną, w celu stworzenia funduszu wręczanego więźniowi w chwili jego zwolnienia (reg. 76.3). Korzyści więźniów i ich szkolenie zawodowe nie powinny być podporządkowane osiaganiu zysków finansowych z ich pracy (reg. 72.2).

Natomiast w myśl Europejskich reguł więziennych praca w zakładach karnych powinna być uważana za element pozytywny systemu więziennictwa i w żadnym przypadku nie powinna być nakładana jako kara (reg. 26.1). W każdym wypadku praca więźniów powinna być sprawiedliwie wynagradzana (reg. 26.10). Więźniowie powinni mieć możliwość przeznaczenia przynajmniej części swojego wynagrodzenia na zakup przedmiotów osobistego użytku oraz wysyłania części

zarobków rodzinie (reg. 26.11). Więźniowie mogą być zachęcani do oszczędzania części wynagrodzenia i powinni mieć możliwość odzyskania tej części po zwolnieniu z więzienia lub przeznaczenia jej na inne dozwolone cele (reg. 26.12).

Wreszcie zgodnie z brzmieniem art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o zatrudnianiu osób pozbawionych wolności (Dz. U. Nr 123, poz. 777) *Zatrudnianie osób pozbawionych wolności powinno mieć na celu przede wszystkim pozytywne oddziaływanie na ich postawy. Osiąganie zysku powinno być podporządkowane resocjalizacji.*

W ocenie Sądu, regulacja art. 125 § 1 k.k.w. pozbawiając skazanego znacznej części należnego mu wynagrodzenia (ponad 1/3), pozostaje w jawnej sprzeczności z przedstawionymi wyżej normami prawa krajowego i międzynarodowego.

Jak wskazano wyżej, 10% wynagrodzenia osadzonego potrąca się na cele Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, o którym mowa w art. 43 k.k.w. Środki Funduszu, zgodnie z art. 43 § 8 k.k.w. (pochodzące nie tylko z powyższego źródła) są przeznaczane na:

- 1) pomoc osobom pokrzywdzonym przestępstwem oraz osobom im najbliższym, zwłaszcza pomoc medyczną, psychologiczną, rehabilitacyjną, prawną oraz materialną, udzielaną przez jednostki niezaliczane do sektora finansów publicznych i niedziałające w celu osiągnięcia zysku, w tym stowarzyszenia, fundacje, organizacje i instytucje,
- 2) pomoc postpenitencjarną osobom pozbawionym wolności, zwalnianym z zakładów karnych i aresztów śledczych oraz członkom ich rodzin, udzielaną przez zawodowych kuratorów sądowych oraz Służbę Więzienną,
- 2a) pomoc prawną i psychologiczną świadkom i osobom im najbliższym,
- 3) pomoc postpenitencjarną osobom, o których mowa w pkt 2, udzielaną przez podmioty wymienione w art. 38 § 1,
- 4) działalność podejmowaną lub powierzoną przez dysponenta Funduszu, mającą na celu wsparcie i rozwój systemu pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem oraz pomocy postpenitencjarnej, w szczególności na:
 - a) promowanie i wspieranie inicjatyw i przedsięwzięć służących poprawie sytuacji osób pokrzywdzonych przestępstwem oraz skutecznej readaptacji skazanych,
 - b) podejmowanie przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i informacyjnym,
 - c) pokrywanie kosztów związanych z organizowaniem i prowadzeniem szkoleń,

d) podejmowanie, organizowanie i zlecenie badań naukowych dotyczących sytuacji oraz potrzeb osób pokrzywdzonych przestępstwem oraz osób skazanych.

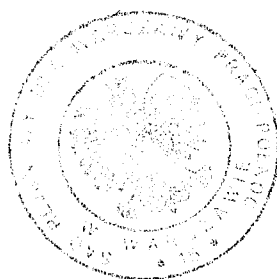
Z kolei 25% wynagrodzenia skazanego przeznacza się na cele Funduszu Aktywizacji Zawodowej Skazanych oraz Rozwoju Przywieźiennych Zakładów Pracy, utworzonego na podstawie art. 6a ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o zatrudnianiu osób pozbawionych wolności (Dz. U. Nr 123, poz. 777, z późn. zm.). Zgodnie z art. 8 ust. 1 ww. ustawy środki Funduszu Aktywizacji (pochodzące również z innych źródeł, niż zarobki skazanych) przeznacza się na finansowanie działań w zakresie resocjalizacji osób pozbawionych wolności, a w szczególności na:

- 1) tworzenie nowych miejsc pracy dla osób pozbawionych wolności oraz ochronę istniejących;
- 2) tworzenie w zakładach karnych infrastruktury niezbędnej dla działań resocjalizacyjnych;
- 3) modernizację przywieźiennych zakładów pracy i ich produkcji;
- 4) organizowanie nauki zawodu i doskonalenia zawodowego dla osób pozbawionych wolności;
- 5) organizowanie szkolenia w zakresie aktywizacji zawodowej i umiejętności poszukiwania pracy.

W ocenie Sądu nie może ulegać żadnej wątpliwości, że art. 125a ust. 1 k.k.w. ogranicza prawo własności skazanych, tj. prawo do otrzymania i dysponowania wypracowanym i należnym im wynagrodzeniem. Przeznaczanie ponad 1/3 części wynagrodzenia skazanego na fundusze celowe, związane chociażby nawet z pomocą skazanym, poszkodowanym przez przestępstwo, czy inne szczytne cele, powoduje deprecjację zatrudnienia w oczach skazanych jako formy resocjalizacji, zniechęca do jej podejmowania, jak również naruszając istotę prawa własności stwarza wrażenie nierównego traktowania w zatrudnieniu (od wynagrodzenia skazanego pobiera się przecież należności publicznoprawne na równi z osobami pracującymi w warunkach wolnościowych). Jak wyżej wskazano, fundusze celowe, które zasilane są z wynagrodzeń skazanych, mają również inne źródła dochodów. Stąd należy wysnuć uprawniony wniosek, że interes publiczny nie wymaga akurat pozbawiania pracujących więźniów znacznej części ich wynagrodzenia, aby fundusze te mogły funkcjonować. Źródłem poczucia niesprawiedliwości skazanych jest fakt, że z wypracowanego, niejednokrotnie w ciężkich warunkach i bardzo niskiego wynagrodzenia (minimalnego wynagrodzenia), potrącają kwoty, które służą

również więźniom niepracującym z wyboru, którzy zwyczajnie nie chcą pracować. Pozbawianie przez Państwo skazanego własności po to, aby z wypracowanych przez niego pieniędzy udzielić pomocy osobom, które nie biorą udziału w powstawaniu majątku funduszu, jest nie do pogodzenia z normami prawnymi stanowiącymi wzorzec kontroli. Również odpowiedzi na pytania z testu proporcjonalności ograniczeń konstytucyjnych praw i wolności mogą być tylko i wyłącznie negatywne - regulacja art. 125a § 1 k.k.w. nie ma uzasadnienia w potrzebie ochrony innej wartości konstytucyjnej, spośród wymienionych w art. 31 ust. 3 Konstytucji, nie jest ona konieczna dla wartości konstytucyjnych, które ma chronić, a efekty tej regulacji są nieproporcjonalne do ciężarów nakładanych przez nią na jednostki (skazanych).

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd zwraca się do Wysokiego Trybunału jak w sentencji postanowienia stanowiącego pytanie prawne.

Na oryginale właściwy podpis
Za zgodność

PROTOKOLANT SĄDOWY-STAZYSTA

Magdalena Wąsowska